

Autor: Leszek Nowaczyk

Współczesny rynek pracy wymaga od pracowników ciągłego aktualizowania posiadanych kwalifikacji, ich poszerzania, uzupełniania o nowe, często niezwiązane z pierwotnie wyuczonym zawodem. Programy nauczania powinny być adekwatne do rzeczywistych potrzeb rynku, co zakłada rzetelną analizę tych potrzeb, monitorowanie zmian i ich prognozowanie. Powinny być elastyczne, aby można je było szybko dopasowywać do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy. Muszą uwzględniać posiadanie przez uczących się wiedzy i umiejętności uzyskanych wcześniej w różnych formach kształcenia.

Jedną z koncepcji, która pozwala na tworzenie programów nauczania spełniających wszystkie powyższe wymogi, jest kształcenie modułowe. Zakłada ono konstruowanie programów z wielu elementów – modułów. Każdy moduł ma na celu zdobycie przez uczących się konkretnej wiedzy i umiejętności, np. rozróżniania podstawowych gatunków drewna przez stolarza. Obejmuje służące temu zadania i ćwiczenia, a także sprawdziany umożliwiające stwierdzenie, czy cele modułu zostały osiągnięte.

Koncepcja modułowości w nauczaniu została zapożyczona ze sfery techniki. Dzięki jej stosowaniu w przemyśle możliwa była m.in. standaryzacja podzespołów, zmniejszająca koszty produkcji, łatwiejszy stał się montaż i dokonywanie napraw. Podobnie skonstruowane na zasadzie modułowej oprogramowanie jest łatwiejsze w konserwacji i rozwoju, ponieważ konieczne zmiany ograniczają się do wybranych, konkretnych procedur.

Międzynarodowa Organizacja Pracy rozpoczęła kilkadziesiąt lat temu prace nad systemem kształcenia opartym na koncepcji kształcenia modułowego, uwzględniającego zdiagnozowane potrzeby szkoleniowe przedsiębiorstw. Opracowany system nosi nazwę Modułów Umiejętności Zawodowych. Program nauczania powstaje w wyniku szczegółowej analizy danej pracy, dzięki czemu możliwe jest wyodrębnienie jej podstawowych elementów składowych (zadań zawodowych), zwanych jednostkami modułowymi. Są to wyodrębnione części pracy, posiadające jasno określony punkt startowy i końcowy. Przykładem jednostki modułowej może być montaż stołu.

Każdą pracę wykonywaną w ramach określonego zawodu można przedstawić za pomocą zbioru składających się na nią jednostek modułowych. Z każdą z jednostek modułowych związane są konkretne umiejętności i wiedza, potrzebne do jej wykonywania. Program nauczania tak skonstruowany można określić jako zbiór jednostek szkoleniowych, służących nabyciu umiejętności i wiedzy, potrzebnych do wykonywania jednostek modułowych, zdefiniowanych w toku uprzedniej analizy badanej pracy.

Programy nauczania zbudowane zgodnie z opisanymi wyżej zasadami mogą odnosić się do bieżących potrzeb rynku pracy (być wynikiem analizy pracy już wykonywanej) lub stanu pożądanego, oczekiwanego w wyniku analizy potrzeb zgłaszanych przez pracodawców odnośnie nowego zawodu czy specjalności. Są elastyczne, bo ich aktualizacji dokonuje się na poziomie poszczególnych jednostek szkoleniowych, zmieniając je, dodając lub usuwając, w miarę potrzeb. Uwzględniają indywidualne ścieżki kształcenia, ponieważ uczący się mogą opuszczać niektóre jednostki szkoleniowe, jeśli posiadają już wiedzę i umiejętności, których one dotyczą.

Przewaga programów w układzie modułowym nad programami przedmiotowymi polega przede wszystkim na ich ścisłym związku z pracą, z którą są związane, na elastyczności,

łatwości dokonywania w nich zmian, patrzeniu na proces nauczania poprzez pryzmat uzyskiwania potrzebnych, konkretnych kwalifikacji oraz na wspieraniu indywidualizacji procesu nauczania. Prace nad modułowymi programami kształcenia zawodowego w Polsce prowadzone są od początku lat 90. ubiegłego wieku.

Na stronach prowadzonych przez Departament Informatyki i Departament Rynku Pracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (www.standardyzacja.praca.gov.pl) można zapoznać się z ponad 250 takimi programami. Jednym z nich jest program szkolenia w zakresie montażu mebli skrzyniowych dla zawodów: stolarz meblowy i monter mebli. Pozwalają one prześledzić, jak w praktyce powstają modułowe programy szkolenia.

Praca (montaż mebli skrzyniowych) została w wyniku analizy podzielona na cztery jednostki modułowe: stosowanie materiałów (JM.01), stosowanie narzędzi, elektronarzędzi, maszyn (JM.02), montowanie zespołów konstrukcyjnych (JM.03) i montowanie ostateczne (kompletu) zestawu meblowego (JM.04). Dla każdej z wymienionych wyżej jednostek modułowych opracowano zestaw jednostek szkoleniowych, służących nabyciu umiejętności, koniecznych do należytego ich wykonywania.

Przykładowo: dla jednostki modułowej JM.01 „stosowanie materiałów” opracowano dwanaście jednostek szkoleniowych, takich jak: rozróżnianie gatunków drewna i ich zastosowanie (JS-01), dobieranie cech użytkowych drewna (JS-02), suszenie drewna (JS-03), sortowanie tarcicy (JS-04), zabezpieczanie drewna przed owadami i grzybami (JS-05), rozróżnianie materiałów drewnopochodnych stosowanych w meblarstwie (JS-06), stosowanie tworzyw sztucznych w meblarstwie (JS-07), klejenie elementów z drewna i materiałów drewnopochodnych (JS-08), ale też dobieranie okuć i materiałów dodatkowych zgodnie z ich przeznaczeniem (JS-10) i stosowanie przepisów bhp i ppoż. na stanowisku pracy i w pomieszczeniu (JS-12).

Każda z jednostek szkoleniowych ma zdefiniowane cele, określające, co uczący się będzie potrafił po zakończeniu jej realizacji. Po ukończeniu modułu „Rozróżnianie gatunków drewna i ich zastosowanie” uczący się powinien umieć prawidłowo i racjonalnie wykorzystywać drewno, rozpoznawać cechy morfologiczne jego budowy, wyjaśniać znaczenie rysunku i barwy na powierzchni drewna, rozróżniać na podstawie próbek jego gatunek. W każdej jednostce określone są kluczowe punkty nauczania, metody ich realizacji, potrzebne pomoce dydaktyczne, ćwiczenia i zadania do wykonania przez uczących się, a także sprawdziany postępów umożliwiające weryfikację osiągnięcia zakładanych celów.

Kształcenie modułowe ma coraz lepsze perspektywy rozwoju w naszym kraju. Jednym z priorytetów dla tworzonej w Polsce polityki kształcenia i szkolenia zawodowego jest wprowadzanie modułowych programów kształcenia i szkolenia oraz standardów kwalifikacji zawodowych. Posłużyła ona także do opracowania programu warsztatów doskonalących kompetencje nauczycieli zawodowych do kształcenia pracowników w przemyśle meblarskim zgodnie z oczekiwaniami pracodawców, w projekcie „[Polska meblami stoi](#)”.

O autorze:

Leszek Nowaczyk. Doradca, project manager, certyfikowany trener REFA oraz członek Stowarzyszenia REFA Wielkopolska. Kilkanaście lat doświadczenia w pracy jako manager wyższych szczebli. Ekspert od kierowania, motywacji, przywództwa, komunikacji, zarządzania projektami. Zajmuje się również metodami kształcenia.
Strona domowa: leszeknowaczyk.pl

Artykuł ukazał się w:

[Gazeta Przemysłu Drzewnego](#) (nr 2/2012)